

Магістр 2 року навчання
факультету економічної інформатики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ОСНОВА ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Анотація. На основі даних про стан інноваційних процесів України проведено динамічний аналіз, виявлено основні проблеми інноваційного розвитку в країні.

Аннотация. На основе данных о состоянии инновационных процессов Украины проведен динамический анализ, определены основные проблемы инновационного развития в стране.

Annotation. The dynamic analysis was carried out basing on data about the state of innovation processes in Ukraine, the main important problems of innovation development in the country were determined.

Ключові слова: інноваційний розвиток, наукова сфера, інноваційна система.

Мета статті полягає у систематизації основних проблем інноваційного розвитку економіки України та визначенні її місця у світовому інноваційному просторі.

Головним чинником підвищення конкурентоспроможності економіки, здійснення прогресивних структурних зрушень у країні, оновлення реального сектору економіки, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку держави є інновації, втілені в нових наукових знаннях, технологіях, товарах і послугах, організації виробництва. Але на сьогодні розвиток інноваційних процесів не став основою зростання національної економіки України.

Питання сучасного стану інноваційних процесів, шляхів впровадження інноваційної моделі розвитку в Україні є предметом активних наукових досліджень багатьох вітчизняних фахівців: П. Бубенка, В. Гейця, О. Григора, Я. Жаліло, Ю. Макогона, В. Новицького, Ю. Пахомова, М. Петрини, В. Семиноженка, Л. Федулової, А. Філіпенка та багатьох інших. Однак аналіз публікацій свідчить, що деякі важливі аспекти проблеми і донині залишаються недостатньо дослідженими [1].

Вибір інноваційної моделі розвитку економіки конкретизовано в численних законодавчих документах. Та незважаючи на це, сьогодні в Україні практично відсутній вплив держави на інноваційні процеси, не стимулюються інвестиції в наукові дослідження і розробки, продовжується деградація наукового потенціалу. Інноваційні процеси в Україні характеризуються як нестійкі й позбавлені чітких довгострокових стимулів.

Інноваційний процес є процесом, який органічно поєднує науку, технології, техніку, економіку, підприємництво й управління з метою гарантованого досягнення нового результату, що має комерційний успіх. Він охоплює комплекс відносин від розробки ідей і технологій до виробництва, обміну і споживання кінцевого продукту.

Головною перешкодою для інноваційного зростання в Україні є великі втрати науково-технічного потенціалу за роки незалежності. На сьогодні ситуація не змінилась, у країні спостерігається тенденція до скорочення наукових та науково-технічних працівників, кількість яких у 2012 р. порівняно з 1990 р. знизилась майже в 3,7 раза (рисунки), і на тисячу зайнятого населення припадає 4,2 особи наукових кадрів [2].

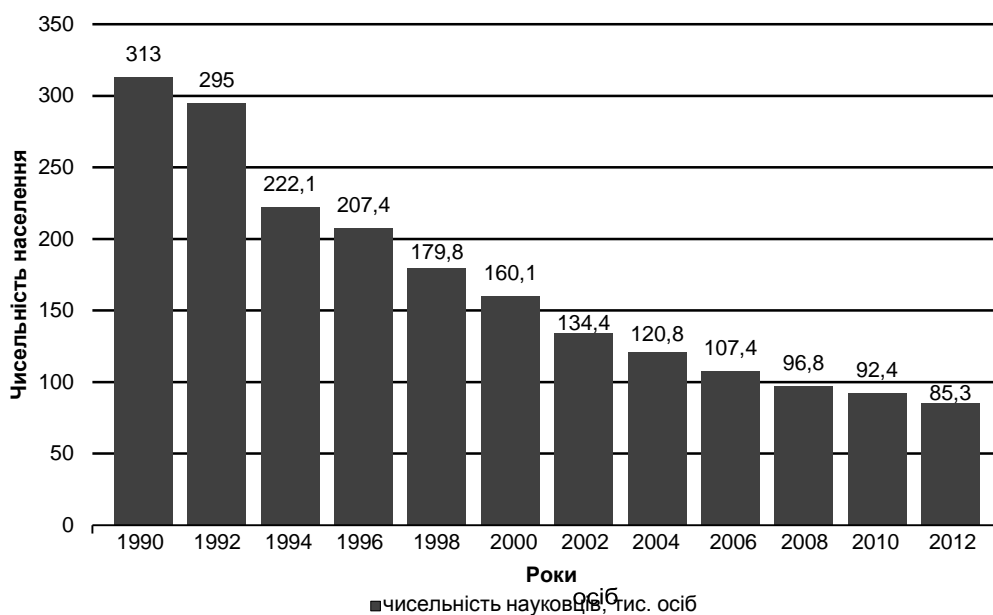


Рис. Чисельність науковців в Україні в 1990 – 2012 роках

При цьому зменшилася частка найбільш активної вікової групи науковців (30 – 50 років). У той же час у розвинутих країнах кількість наукових працівників збільшується в середньому на 2,5 – 3 % щорічно. Різне погіршення фінансування наукової сфери в Україні в 90-ті роки змусило науковців займатись іншими видами діяльності. До того ж із року в рік за межі України емігрує в середньому близько 50 тис. дипломованих фахівців, причетних до інноваційної діяльності. Зменшення висококваліфікованих наукових кадрів відповідно зменшує можливості виробляти нові знання [3].

Таким чином, проведений аналіз свідчить, що в Україні відбувається процес зниження рівня інноваційної діяльності. Спостерігаються тенденції до скорочення чисельності науковців, на вкрай низькому рівні перебуває інноваційна активність підприємств, впровадження нових технологічних процесів і освоєння нових видів техніки є нестійкими. Позитивні тенденції хоча і спостерігалися протягом кількох років, але мали переважно тимчасовий характер і змінювалися протилежними зрушеннями.

Фінансування інновацій в Україні здійснюється переважно за рахунок власних коштів підприємств. Іноземний інвестор не вкладає в необхідному обсязі фінансові ресурси в технологічні інновації. Держава є доволі пасивною у фінансуванні інноваційного розвитку (за рахунок державних коштів фінансуються лише 1 – 2 % інноваційних процесів в економіці) [2].

Практично з кожним роком Україна втрачає свій інноваційний потенціал і цим гальмує економічний розвиток та стабільність. За рейтингом Всесвітнього економічного форуму у 2010 р. у сфері формування факторів інноваційного розвитку Україна посіла 42 місце, за оснащеністю сучасними технологіями – 96, у світовому рейтингу глобальної конкурентоспроможності економіки – 82, що свідчить про неефективне використання власного інноваційного потенціалу [4].

В Україні існує національна інноваційна система, але вона є породженням і продовженням специфічної радянської інноваційної системи у контексті її організації та менеджменту. Це призводить до того, що національна інноваційна система не може вписуватися у глобальну інноваційну систему, яка створена розвинутими країнами, не може ефективно співпрацювати з нею і не може успішно конкурувати продуктами та послугами на зовнішніх ринках.

Економічний розвиток залежить від ефективної дії багатьох чинників, найважливішими серед яких є науково-технічна діяльність, накопичення наукових результатів і масове застосування нововведень.

До першочергових завдань формування ефективно функціонуючої інноваційної моделі економічного розвитку також належать [5]:

розробка і законодавче ухвалення засад та стратегічних орієнтирів розбудови в Україні економіки знань і суспільства знань, формування й забезпечення реалізації державної програми підвищення інноваційної культури суспільства;

створення й удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази регулювання діяльності в інноваційній сфері і формування сприятливого для інновацій бізнес-середовища;

удосконалення системи органів управління інноваційним розвитком, створення ефективних механізмів реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності із застосуванням програмно-цільових методів, концентрації на цих напрямках наукового потенціалу, фінансових та інформаційних ресурсів; індикативного планування соціально-економічного та науково-технологічного розвитку на інноваційній основі;

формування ефективної інноваційної інфраструктури впровадження інновацій, створення за участі держави венчурного інноваційного фонду і системи регіональних венчурних фондів, удосконалення механізмів комерціалізації та трансферу технологій;

вивчення світових тенденцій науково-технологічного та інноваційного розвитку, аналіз реальних можливостей потенціалу України, формування пріоритетів і перспективних напрямів практичних дій.

Таким чином, ефективне функціонування інноваційних процесів економічного розвитку ґрунтується на відповідному інституційному забезпеченні, передбачає виважену державну інноваційну політику, поєднану з визначеними напрямками активізації інноваційної діяльності, дозволяє досягти поставлених цілей інноваційного розвитку і зайняти вищі позиції у світовому економічному просторі.

Каталізатором активного інноваційного процесу повинна стати держава. Її інвестиційно-інноваційна політика має бути збалансованою та спрямованою на гармонійне доповнення внутрішніх інвестицій зовнішніми, забезпечення

належних умов реалізації інновацій в економіці. Важливо забезпечити всі умови, щоб наука стала об'єктом і суб'єктом ринкових відносин.

Наук. керівн. Аксьонова І. В.

Література: 1. Конкуреноспроможність економіки України в умовах глобалізації / [Я. А. Жаліло, Я. Б. Базілюк, Я. В. Белінська та ін.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – С. 332. 2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 3. Григор О. О. Аналіз науково-технічного та інноваційного потенціалу України / О. О. Григор // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 4. – С. 20–22. 4. Бубенко П. Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку : монографія / П. Т. Бубенко. – Х. : ХНАМГ, 2011. – 295 с. 5. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Х. : Константа, 2010. – 272 с.